

Adalékok az 1942-es, jubileumi Szent László-év eseményeihez (1.)

Szent László király történelmünk egyik legnevezetesebb és legnagyobb személyisége. Nagyvárad az évszázadok során mindig szentként és égi pártfogójaként tekintett I. László királyra. Őt ismeri el a város a biharvári püspökség Váradra telepítőjének, a váradi püspökség szervezőjének, ezáltal városalapítójának.

Nemcsak életében volt I. Lászlónak kedvelt helye Várad, hanem úgy döntött, hogy halála után itt akar nyugodni is. Sírjához királyok, királyi rokonok, külföldi uralkodók, hívek ezrei zarándokoltak az évszázadok során. Ezen a helyen születtek emléke körül a legendák és

szent énekek. Mindezek szerint a „Szent László városa” elnevezés azt jelenti, hogy a település a király emlékével mély kapcsolatot teremtett, így a város minden időben a Szent Lászlóé, ez pedig örökre így marad. Nagyváradon a szent királyra való emlékezés a váradi magyarság körében sohasem szűnt meg, az iránta való érdeklődés soha nem csökkent.

A város utoljára 1892-ben hódolt nagyszabású ünnepekkel Szent Lászlónak. Abban az évben volt szentté avatásának hétszázadik évfordulója. Ez az évforduló egybeesett a török hadak 1692-ben történt kiűzésének kétszázadik évfordulójával. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy újabb ötven év múlva, 1942-ben nagyszabású ünnepeket rendezett az 1940-ben ismét a Szent Korona fennhatósága alá került Nagyvárad. A két ünnepség között azonban, 1914-ben, érdekes változás történt a váradi latin szertartású püspökség életében, ami érintette Szent László kultuszát is.

Az egyházmegyét az 1914. április 2-án kiadott IV. számú püspökségi körlevélben tájékoztatta gróf Széchényi Miklós püspök, hogy a római Sacra Rituum Congregatio 1914. január 16-án jóváhagyta a nagyváradi egyházmegye új naptárát, a Calendarium Perpetuumot. A naptár Szent László emlékének megünneplésére az addigi június 27. helyett új, változó napot jelölt ki. A változásról a következőket mondja a püspök említett körlevele: „Új ebben a naptárban a Szent László király ünnepének az áthelyezése a húsvét utáni harmadik vasárnapot követő csütörtökre. Sajnálattal láttam ugyanis, hogy Szent László emlékét nem ülhették megillető módon június 27. napján, amit a munkaidő, a hatóságok távolmaradása, az iskolai ifjúság hazaszéledése idézett elő; pedig Szent Lászlót, mint a legideálisabb magyar királyt; mint a vitézség, az igazságszeretet és

(folytatás a következő oldalon)

Az ünnepi hetet hirdető egyik plakát

Adalékok az 1942-es, jubileumi Szent László-év...

(folytatás az előző oldalról)

életszentség személyesítőjét; mint a nagyvárad-i püspökségnek és káptalannak az alapítóját, aki annyi szeretettel vonzódott az általa alapított Nagy-Várad városához, hogy ezt választotta ki még testének nyugvó helyéül is; ezt a Szent Lászlót úgy kell ünnepelnünk, hogy abban a hatóságok, iskolák és egyes emberek a keresztény-katolikus és magyar lélek nemes büszkeségével és örömeivel osztozzanak. A főtisztelendő Székeskáptalanom meghallgatása után tehát azt kértem az Apostoli Szentszéktől, hogy szent alapítónknak és az egyházmegyém pártfogójának ünnepét olyan időkből tarthassuk, amikor a magyar társadalomnak minden tagja bevonható az ünneplésbe, és az Apostoli Szentszék úgy rendelkezett, hogy az ünnepet pro choro a húsvét utáni harmadik vasárnapot követő csütörtökre tette: pro foro pedig a húsvét utáni IV. vasárnapon fog az megtartatni és Nagyváradon a X. Pius pápa Ószentségétől 1905. május 30. napján engedélyezett teljes búcsú – a megtartandók megtartása mellett – szintén a húsvét utáni negyedik vasárnapon nyerhető el. Emellett megmarad június 27. napján is a régi Szent László nap, Depositio S. Ladislai néven, de minden ünnepi jelleg nélkül.”

Ez igen fontos tény Szent László királyunk tiszteletének történetéhez. Az eseménynap-tár nemcsak magyar időkben volt érvényes, hanem a román időkben is, egész pontosan 1938-ig, amikor a román hatóságok nyomására a várad-i egyházmegyének vissza kellett térnie a június 27-i ünnepelés korábbi rendszerére, de ez a kényszerhelyzet nem tartott sokáig.

A román uralom alatt eltöltött több mint húsz év mély nyomot hagyott a város magyar lakosságának életében, így a közvélemény kedvezően reagált arra, hogy példaképét, a városalapító királyt ünnepségek sorozatával köszöntse. Mi sem volt természetesebb tehát, mint hogy az 1940. szeptember 6-án felszabadult város vezetése és az egyház képviselői alig várják az első adandó alkalmat, hogy végre szabadon megünnepeljék Szent Lászlót. Az alkalom pedig 1942-ben adódott, a szenté avatás 750. évfordulóján. Ekkor az egyházmegye ismét a húsvét utáni negyedik vasárnapra – május hó 11. napjára – tűzhetette ki a

püspöki szentmisét és az ereklyés Szent László-körmenetet.

A Szent László-hét alatt, 1942. május 5-én gyűlést tartott a római katolikus egyháztanács. A gyűlésen elhatározták, Szent László királyt az egyházmegye is megünnepeli. A gyűlésről készült jegyzőkönyv 5. pontjában rögzítették, hogy dr. Lestyán Endre elnök közlése szerint május 8-án, 9-én és 10-én a székesegyházban triduum lesz, 11-én, vasárnap pedig szentmise és körmenet. Rögzítették azt is, hogy Krüger Jenő egyháztanácsi tag a következő indítványt terjesztette be: „A nagyvárad-i római katolikus egyházközség annak örömeire és emlékeztérére, hogy Szent László király ünnepét a román megszállástól Isten és e nagy király segítségével való felszabadulás után első ízben ismét magyar zászlók alatt nyilvánosan ünnepelheti, azzal a javaslatlal és kérelemmel fordul Nagyvárad törvényhatósági joggal felruházott városi törvényhatóságához és közönségéhez: határozza el, hogy Szent László király, Nagyvárad alapítója és védőszentje emlékére a városnak erre legalkalmasabbnak talált helyére, a szent király és városalapító dicsőségéhez méltó lovas szobrot emel.”

Ezenkívül az is megfogalmazódik az indítványban, hogy mivel a püspökség és a káptalan a rendelkezésére álló eszközöket kicsinek tartja a szent király emlékéhez méltó szobor állításához, és mivel a szobor nemcsak az egyház intézményének, hanem a városnak a hódolatát és háláját is ki kell hogy fejezze, módot kell adni arra, hogy mindenki hozzájárulhasson – ha csak fillérekkel is – a szobor költségeihez. „Ezért tisztelettel azt javasoljuk, hogy Szent László Szoborbizottság is alakíttassék, mely ne korlátoztassék a város területére – Szent László egyházmegyéjének minden egyházközsége is részt kíván venni a mozgalomban, s valószínű, hogy az ország többi törvényhatóságai, községei és egyházai is hozzá fognak járulni ahhoz, hogy az emlékmű ne csak a városnak, hanem az országnak is örökértékű műkincse legyen.”

Mint tudjuk, új Szent László-szobrot nem állítottak városunkban sem akkor, sem azóta. De lássuk, mi is történt 1942 májusának második hetében, az ünnepségek során.

Az 1942-es Szent László-hét ünnepségeinek szervezőbizottsága már 1941. december 18-án megtartotta első ülését. Ezen elhatároz-

Emlékéremet is
verettek
a jubileumi hét
rendezvényeire

ták, hogy mind egyházi, mind tudományos, társadalmi és sportesemények és fotókiállítás gazdagítják majd az ünnepségsorozatot, s az eseményekre plakátok fogják felhívni az ország figyelmét. A plakátok megtervezésére pályázatot hirdettek. Azt is tervbe vették, hogy a Magyar Film Irodával leforgatnak egy Nagyváradról szóló városismertető filmet. Felvetődött az a gondolat is, hogy a Magyar Városok Országos Szövetsége a Szent László-hét valamelyik napján tartsa meg vándorgyűlését városunkban.

Az előkészítő bizottság a következőkből állt: elnök Medvigy Ferenc törvényhatósági bizottsági tag; a művészeti bizottság elnöke dr. Daló Gyula tanácsnok; tagjai dr. Krüger Jenő ügyvédi kamarai elnök, dr. Bánáss László kanonok, a Szigligeti Színház és a mozgóképszínházak igazgatói, valamint a Szigligeti Társaság elnöksége. A sportbizottság Ajtay Gyula elnöke alatt az összes sportegylet vezetőiből alakult meg. A gazdasági bizottság elnöke dr. Olasz Vilmos kereskedelmi és iparkamarai főtitkár lett, és tagjai voltak a gazdasági érdekeltségek vezetői.

December 19-én vitéz Kálmán Imre ezredes, a 25. honvéd gyalogezred parancsnoka ismertette a város polgármesterével, dr. Soós Istvánnal, hogy József királyi herceg kilátásba helyezte megjelenését a várad háziezred zászlóavatási ünnepségén, Augusztia királyi hercegnével együtt, aki elvállalta a zászlóanyai tisztséget is. Arra kérte a polgármestert és a szervezőbizottságot, hogy emeljék be ezt az eseményt a Szent László-hét rendezvényei közé. Ez meg is történt, és ezt az alkalmat jelelték ki arra is, hogy József főherceg ajándékát, Bihari Sándor monumentális képének

első, kidolgozott változatát – amely Zsigmond királynak és Ulászló lengyel királynak a Szent László sírjánál való találkozását ábrázolja – a polgármester átvegye Nagyvárad városa számára.

Az elkövetkező időkben egyre több kedvező válasz érkezett a szervezőbizottsághoz a részvételre felkért szervezetektől és intézményektől. Amint már azt fentebb írtuk, a Nagyvárad Római Katolikus Egyházmegye hivatalosan is bejelentette egy püspökségi körlevélben, hogy Nagyvárad, Szent László városa a nagy király emlékének megünneplésére készül, és a húsvét utáni negyedik vasárnapkal kezdődő hét lesz a Szent László-hét, amelynek során Nagyváradra látogat a Szent Jobb is. Az egyházi programok előkészítését és megszervezését Follmann Géza főiskolai tanárra bízta a püspökség.

A bizottságban felvetették, hogy rendezni kellene egy árumintavásárt is, amelyen az ünnepi hét látogatói áttekintést kaphatnak Nagyvárad és környéke mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari és kereskedelmi életéről. Ez a kezdeményezés akkor nem valósult meg a háborús körülmények miatt. A plakátkiállításon kívül elhatározták egy fényképkiallítás megszervezését is, a *Fotóélet* című lap rendezésében. Az ünnepi hét rendezvényei között szerepelt egy kirakatrendezési verseny is.

Olyan események is létrejöttek az ünnepi héten, amelyek nem függenek össze a jubiláris évvel, de mégis emelték annak fényét. Ilyen volt a Gábor Áron Tüzér Hadapródiskola csapatzászlajának avatása, a 25. honvéd gyalogezred zászlajának avatása, a székesfehérvári est, Tisza Kálmán szobrának felállítása, és Szacsvey Imre szobrának visszahelyezése, valamint több sportesemény is. Ezekről és a Szent Jobb nagyvárad látogatásáról, valamint a Szent László-hét más eseményeiről következő lapszámunkban találnak leírást olvasóink.

(Forrás: Szent László Év Nagyvárad 1942 Emlékalbum és a Nagyvárad című napilap korabeli lapszámai)

Farkas László